

ОСОБЛИВОСТІ ХАРАКТЕРУ СТУДЕНТІВ – ЛЕГКОАТЛЕТІВ І ГАНДБОЛІСТІВ

Олександр КІВЕРНИК, Анжела МЕДВІДЬ

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

Метою дослідження було визначити особливості характеру студентів – легкоатлетів і гандболістів.

Завдання дослідження:

1. Вивчити ступінь товариськості (комунікабельності) легкоатлетів і гандболістів.
2. Визначити емоційну стійкість досліджуваних.
3. Дослідити особливості абстрактного мислення легкоатлетів і гандболістів.

Методика дослідження. Для дослідження був використаний тест Кеттелла (16PF), що дозволяє визначити 16 незалежних і в психологічному відношенні індивідуальних властивостей особистості. Інтерпретація особистості по факторах допомагає розкрити особливості характеру. Для вирішення завдань дослідження основна увага була сконцентрована на трьох факторах:

1. Фактор А. Стриманість-Товариськість.
2. Фактор В. Конкретне мислення – абстрактне мислення.
3. Фактор С. Емоційна нестійкість – емоційна стабільність.

Результати дослідження та їх обговорення. За результатами дослідження виявлено, що гандболісти більш товариські, в порівнянні з легкоатлетами. Результати дослідження також виявили, що гандболісти в порівнянні з легкоатлетками мають більш виражену товариськість, вони більш здатні до пристосування, віддають перевагу діяльності, пов'язаній із заняттями з людьми, ситуації із соціальним значенням. Що стосується оцінки за шкалою емоційної стійкості, то більш емоційно стійкі легкоатлети, як чоловіки, так і жінки. Беручи до уваги інформацію про абстрактне мислення як про особистісний фактор, можна стверджувати, що гандболісти є більш інтелектуально розвинені, більш кмітливі, у них вища здатність до навчання. Легкоатлети мислять конкретніше, частіше віддають перевагу буквальній інтерпретації.

Анотація. У багатьох дослідженнях при спробі знайти риси характеру спортсменів, які допомагають прогнозувати їх успіх, висувається гіпотеза про те, що кращі результати показують ті спортсмени, які мають більше позитивних рис (наприклад, домінування, впевненість у собі) і менше негативних (наприклад, занепокоєння) Кожен вид спорту висуває свої специфічні вимоги до характеру спортсменів. В той же час систематичні заняття певним видом спорту також, без сумніву впливають на особистість спортсмена.

За методикою Ротера, було встановлено, що представники легкої атлетики (бігуни на середні дистанції) так само емоційно нестабільні, як і ті, хто не займається спортом. Тому необхідно визначити, чи властиві їм гандболістам (представникам спортивних ігор) такі ж риси характеру.

Ключові слова: Особливості характеру спортсмена, легкоатлети, гандболісти, емоційна стійкість, конкретне та абстрактне мислення, комунікабельність.

Постановка проблеми. Наукова проблема дослідження особливостей характеру студентів – легкоатлетів і гандболістів полягає в тому, що в спортивній літературі по психології немає єдиної думки щодо існування розбіжностей між рисами характеру спортсменів, що представляють різні види спорту (у нашому випадку – легкоатлетів і гандболістів).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При використанні методики Д. Ротера, призначеної для дослідження соціальної поведінки особистості, було встановлено, що представники легкої атлетики (бігуни на середні дистанції) так само емоційно нестабільні, як і ті, хто не займається спортом [2]. Дослідження показали, що бігуни-марафонці більш чутливі до сигналів свого тіла [2]. У багатьох дослідженнях при спробі знайти риси характеру спортсменів, які допомагають прогнозувати їх успіх, висувається гіпотеза про те, що кращі результати показують ті спортсмени, які мають більше позитивних рис (наприклад, домінування, впевненість у собі) і менше негативних (наприклад, занепокоєння) [1, 3, 4, 6]. Тому необхідно визначити, чи властиві їм гандболістам (представникам спортивних ігор) такі ж риси характеру.

Метою дослідження було визначити особливості характеру студентів – легкоатлетів і гандболістів.

Завдання дослідження:

1. Вивчити ступінь товариськості (комунікабельності) легкоатлетів і гандболістів.
2. Визначити емоційну стійкість досліджуваних.
3. Дослідити особливості абстрактного мислення легкоатлетів і гандболістів.

Основні поняття:

Характер – сукупність стійких індивідуальних особливостей особистості, що складається та проявляється в діяльності і спілкуванні, яка обумовлює типові для неї способи поведінки [3].

Риси особистості – стійкі особливості поведінки індивіда [3].

Фактор – ознака, виділена за допомогою методу факторного аналізу, яка виражає ту чи іншу рису особистості [5].

Товариськість (комунікабельність) – здатність до соціальної взаємодії [6].

Емоційна стабільність – здатність людини до збереження підвищеної психічної працездатності при впливі стресогенних факторів. [2].

Мислення абстрактне – один з видів мислення, що характеризується використанням понять, логічних конструкцій [3].

Методика і контингент дослідження. Для дослідження був використаний тест У. Кеттелла (16PF), що дозволяє визначити 16 незалежних і в психологічному відношенні індивідуальних властивостей особистості, тому що цей тест користується найбільшою популярністю у світі серед психологів, що цікавляться психікою спортсменів [1]. Інтерпретація особистості по факторах допомагає розкрити особливості характеру. Для вирішення завдань дослідження основна увага була сконцентрована на трьох факторах:

1. Фактор А. Стриманість-Товариськість.
2. Фактор В. Конкретне мислення – абстрактне мислення.
3. Фактор С. Емоційна нестійкість – емоційна стабільність.

Таблиця 1.

Розподіл досліджуваних (в абсолютних числах) по товариськості

Товариськість \ Вид спорту, стать	Слабка	Помірна	Виражена	Усього
Легка атлетика				
Чоловіки	5	8	8	21
Жінки	7	13	13	33
Усього	12	12	21	54
Гандбол*				
Чоловіки	3	12	34	49
Жінки	1	6	17	24
Усього	4	18	51	73

*- статистично істотні розходження між гандболістами та легкоатлетами ($p < 0,001$)

Тест Кеттелла описаний у літературі [4, 6], валідність і надійність методу перевірені [2], тому більш широкого аналізу не дається.

Дослідження було проведено в жовтні 2006 р. у Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича. Обсяг вибірки склала група з 127 студентів. У їх числі були 54 легкоатлета – бігуни на середні дистанції (33 жінки та 21 чоловік) і 73 гандболіста (49 чоловіків і 24 жінки).

Результати дослідження. Дослідження показало, що легкоатлети (жінки-бігуни) мають слабкішу товариськість, ніж гандболістки: в 2/3 гандболісток комунікабельність була виражена сильніше, ніж у середньому, і більше, ніж у половини досліджуваних – легкоатлетів-жінок була виявлена помірна або слабка товариськість. Тому на основі інформації щодо особистісних факторів можна стверджувати, що легкоатлетки схильні до холодності, відчуженості. Речі їх приваблюють більше, ніж люди, вони воліють працювати самі, можуть бути критично налаштовані, непохитні. Цікаво відзначити, що вони простіше, ніж легкоатлети-чоловіки, пристосовуються, коли зіштовхуються з безліччю невирішених проблем. Однак розходження по товариськості між легкоатлетами-жінками й чоловіками статистично несуттєві ($p > 0,05$) (табл. 1).

Легкоатлетки, у порівнянні з легкоатлетами більш спокійні, більш миролюбні, більше вірять у те, чому їх навчили.

Результати дослідження виявили, що гандболістки в порівнянні з легкоатлетками мають більш виражену товариськість, вони більш здатні до пристосування, віддають перевагу діяльності, пов'язаній із заняттями з людьми, ситуації із соціальним значенням.

Легкоатлети в порівнянні з гандболістами менш товариські: тільки 1/3 легкоатлетів має виражену товариськість, а 2/3 – середній і низький рівні товариськості.

Статистичні розходження між гандболістами та гандболістками не достовірні ($p > 0,05$) (табл. 1).

Аналіз даних жінок і чоловіків разом показав, що статистично істотні розходження між гандболістами й легкоатлетами по товариськості існують ($p < 0,001$) (див. табл. 1). Гандболісти більш веселі, більш схильні до емоційного вираження, уважніші, більш готові до співробітництва. Вони не бояться критики, краще запам'ятовують прізвища, імена та по-батькові, простіше включаються в активні групи.

Отримані результати не дозволяють стверджувати, що жінки більш товариські ніж чоловіки.

Емоційна стабільність – також важлива риса особистості спортсмена. Отримані результати не дозволяють стверджувати, що легкоатлети-жінки емоційно більш стабільні, ніж гандболістки. Слабший рівень емоційної стабільності характерний для шести гандболісток і тільки однієї легкоатлетки. Більш високий рівень по цій особливості показала половина випробуваних. Вищий рівень емоційної стабільності характерний для 11 легкоатлетів (з 21) і 24 гандболістів (з 49). Виявлено, що легкоатлети чоловіки та жінки статистично істотно не відрізняються ($p > 0,05$), також не виявлені статистично істотні розходження між гандболістами та гандболістками: ($p > 0,05$). Аналіз даних жінок і чоловіків разом показав, що гандболісти та легкоатлети статистично значимо різні ($p < 0,05$): легкоатлети емоційно більш стабільні (табл. 2).

Таблиця 2.

Розподіл досліджуваних (в абсолютних числах) по емоційній стабільності

Рівень емоційної стабільності \ Вид спорту, стать	Низький	Середній	Високий	Усього
Легка атлетика				
Чоловіки	2	8	11	21
Жінки	1	14	18	33
Усього	3	22	29	54
Гандбол*				
Чоловіки	11	14	24	49
Жінки	6	5	13	24
Усього	17	19	37	73

*- статистично істотні розходження між гандболістами й легкоатлетами ($p < 0,05$)

Якщо взяти до уваги інформацію про емоційну стабільність як про особистісний фактор, то отримані дані дозволяють стверджувати, що легкоатлети емоційно більш зрілі, більш терплячі, більш тверезо оцінюють дійсність, більшою мірою здатні до дотримання суспільних моральних норм. Гандболісти й гандболістки більш невротично стомлювані, більш дратівливі, більш емоційно збудливі.

Виявлено, що легкоатлети-чоловіки й жінки статистично істотно не відрізняються по інтелектуальному розвитку ($p > 0,05$), також не виявлено статистично істотних розходжень між гандболістами й гандболістками: ($p > 0,05$).

Сукупний аналіз даних жінок і чоловіків показав наявність статистично істотних розходжень між гандболістами й легкоатлетами по здатності абстрактно мислити: ($p < 0,01$) (див. табл. 2). Беручи до уваги інформацію про абстрактне мислення як про особистісний фактор, можна стверджувати, що баскетболісти є більш інтелектуально розвинені, більш кмітливі, у них вища здатність до навчання. Легкоатлети мислять конкретніше, частіше віддають перевагу буквальній інтерпретації.

Таблиця 3.

Розподіл досліджуваних (в абсолютних числах) за рівнем абстрактного мислення

Рівень абстрактного мислення \ Вид спорту, стать	Низький	Середній	Високий	Усього
Легка атлетика				
Чоловіки	1	9	11	21
Жінки	4	17	12	33
Усього	5	26	23	54
Гандбол*				
Чоловіки	0	16	33	49
Жінки	1	5	18	24
Усього	1	21	51	73

*- статистично істотні розходження між гандболістами й легкоатлетами ($p < 0,05$)

Висновки

Отримані нами дані відрізняються від даних, зроблених Ж. Касюлісом [4]. По його даним, студентки емоційно більше стійкі, а їх мислення більш конкретне, ніж у студентів. Однак у вищезгаданого автора не позначена статистична надійність результатів. Отримані на литовських баскетболістках (в даному випадку мова йде про представників ігрових видів спорту) дані показали, що їм притаманний середній рівень емоційної стабільності [4]. Це також не суперечить висновкам нашого дослідження. Крім того, відповідно до наших досліджень легкоатлети й гандболісти емоційно більш стабільні, ніж представники циклічних видів спорту [5]. Отримані дані збігаються з даними зарубіжних дослідників про те, що студенти – представники спортивних ігор більш здатні до абстрактного мислення в порівнянні з досліджуваними, які займаються іншими видами спорту [5]. Згідно W.P. Morgan, легкоатлети і представники ігрових видів спорту мають багато схожих рис характеру. На його думку, спортсмени, які орієнтуються на досягнення успіху, перевершують інших спортсменів по багатьом рисам характеру [5]. Перевірка цієї гіпотези могла б стати метою подальшої дослідницької роботи.

Література

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. – М.: „ФиС”, 1998. – 138 с.
2. Бойко В.В. Целенаправленное развитие двигательных способностей человека. – М.: ФиС, 1997. – 144 с.
3. Волков Л.В. Теория спортивного отбора. – К.: Венса, 1997. – 128 с.
4. Лапутин А.И. Обучение спортивным движениям. – К.: Здоров’я, 1996. – 214 с.
5. Матвеев Л.П. Основы общей теории спорта и системы подготовки спортсменов. – К.: Олімпійська література, 1999. – 543 с.
6. Эдвард Т., Хоули Д.Ф. Оздоровительный фитнес. – К.: Олимпийская литература, 2000. – 367 с.

**ОСОБЕННОСТИ ХАРАКТЕРА СПОРТСМЕНОВ – ЛЕГКОАТЛЕТОВ
И ГАНДБОЛИСТОВ****Олександр КИВЕРНИК, Анжела МЕДВЕДЬ***Черновицкий национальный университет им. Ю. Федьковича*

Целью исследования было определить особенности характера студентов – легкоатлетов и гандболистов.

Задача исследования:

1. Выучить степень общительности (коммуникабельности) легкоатлетов и гандболистов.
2. Определить эмоциональную устойчивость исследуемых.
3. Исследовать особенности абстрактного мышления легкоатлетов и гандболистов.

Методика исследования. Для исследования был использованный тест Кеттелла (16PF), что позволяет определить 16 независимых и в психологическом отношении индивидуальных свойств личности. Интерпретация личности по факторам помогает раскрыть особенности характера. Для решения задач исследования основное внимание было сконцентрировано на трех факторах:

1. Фактор А. Сдержанность – общительность.
2. Фактор В. Конкретное мышление – абстрактное мышление.
3. Фактор С. Эмоциональная неустойчивость – эмоциональная стабильность.

Результаты исследования. По результатам исследования выявлено, что гандболисты более общительные, в сравнении с легкоатлетами. Результаты исследования также обнаружили, что баскетболистки в сравнении с легкоатлетками имеют более выраженную общительность, они более способны к приспособлению, отдают предпочтение деятельности, связанной с занятиями с людьми, ситуации с социальным значением. Что касается оценки по шкале эмоциональной устойчивости, то более эмоционально устойчивы легкоатлеты, как мужчины, так и женщины. Принимая во внимание информацию об абстрактном мышлении как о личностном факторе, можно утверждать, что гандболисты являются более интеллектуально развитыми, более сообразительными, в них более высокая способность к обучению. Легкоатлеты мыслят конкретнее, чаще отдают предпочтение буквальная интерпретации.

Аннотация. Во многих исследованиях при попытке найти черты характера спортсменов, которые помогают прогнозировать их успех, выдвигается гипотеза о том, что лучшие результаты показывают те спортсмены, которые имеют больше положительных черт (например, доминирование, уверенность в себе) и меньше отрицательных (например, беспокойство). Каждый вид спорта выдвигает свои специфические требования к характеру спортсменов. В то же время систематические занятия определенным видом спорта также, без сомнения влияют на личность спортсмена.

По методике Ротера, было установлено, что представители легкой атлетики (бегуны на средние дистанции) так же эмоционально нестабильны, как и те, кто не занимается спортом. Поэтому необходимо определить, присущи ли и гандболистам (представителям спортивных игр) такие же черты характера.

Ключевые слова: Особенности характера спортсмена, легкоатлеты, гандболисты, эмоциональная устойчивость, конкретное и абстрактное мышление, коммуникабельность.

FEATURES OF CHARACTER OF ATHLETES AND HANDBALL PLAYERS

Oleksandr KIVERNYK, Anzhela MEDVID'

Chernivtsy national university named after Yu. Fed'kovych

The aim of research: is to determine features of character of students – athletes and basketball players.

The research problems:

1. To study a degree of sociability (communicability) of athletes and handball players.
2. To determine the emotional stability of the researched.
3. To investigate features of abstract thinking of athletes and handball players.

Methods of research. Test Kattell (16PF) has been used which allows to determine 16 independent and psychologically individual features of a person. Interpretation of a personality according to factors helps to reveal features of character. To solve the problems of research great attention has been concentrated on three factors:

1. Factor A. Restraint – sociability.
2. Factor B. Concrete thinking – abstract thinking.
3. Factor C. Emotional instability – emotional stability.

Results of research. The results of the research show, that handball players are more sociable, in comparison with athletes. Besides, the results of research have found out, that handball players in comparison with athletes have more expressed sociability, they are more capable to adaptation, and prefer the activity connected with training people and situations with social value. As for estimation by the scale of emotional stability, athletes are more emotionally stable, both men, and women. Considering the information on abstract thinking as a personal factor, it is possible to state, that handball players are more intellectually advanced, smarter and have higher ability to training. Athletes think more concretely and prefer literal interpretation more often.

Abstract. In many researches at attempt to find sportsmen's character traits which help to predict their success, the hypothesis is put forward that the best results are shown by those sportsmen, who have more positive features (for example, domination, confidence) and less negative (for example, anxiety). Each kind of sports puts forward the specific requirements to the character of sportsmen. At the same time regular training in the certain kind of sports also, undoubtedly, influence the sportsman's personality.

It has been established, by the technique of Roter, that representatives of track and field athletics (middle distance runners) are as emotionally instable, as those who does not go in for sports. Therefore it is necessary to determine, whether the same character traits are inherent also to handball players (representatives of sports games).

Key words: Features of sportsman's character, athletes, handball players, emotional stability, concrete and abstract thinking, communicability.